

Μακεδονικά

Τόμ. 4, Αρ. 1 (1960)

Ιωακείμ Μαρτινιανού, μητροπολίτου Ξάνθης. Η Μοσχόπολις 1330-1930. Επιμέλεια Στίλπωνος Π. Κυριακίδου

Βασ. Λαούρδας

doi: [10.12681/makedonika.759](https://doi.org/10.12681/makedonika.759)

Copyright © 2015, Βασ. Λαούρδας

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Λαούρδας Β. (1960). Ιωακείμ Μαρτινιανού, μητροπολίτου Ξάνθης. Η Μοσχόπολις 1330-1930. Επιμέλεια Στίλπωνος Π. Κυριακίδου. *Μακεδονικά*, 4(1), 598-600. <https://doi.org/10.12681/makedonika.759>

Ἐν τοῦ ἰδίου περίπου τύπου ἔργον εἶχε δημοσιευθῇ, καὶ πάλιν περὶ χωρίου εἰς τὰ Βαλκάνια, πρὸ δεκαετίας, ὑπὸ τοῦ I. T. Sanders, ὑπὸ τὸν τίτλον «Balkan Village» μὲ θέμα τὸ βουλγαρικὸν χωρίον Dragalevtsy. Καὶ εἰς τὰ δύο βιβλία γίνεται προσπάθεια ὑπὸ τῶν συγγραφέων νὰ καθορισθῇ ἡ ἐπελθούσα, λόγῳ τοῦ κομμουνιστικοῦ καθεστώτος εἰς τὴν Γιουγκοσλαβίαν καὶ τὴν Βουλγαρίαν, μεταβολὴ τῶν ὄρων ζωῆς εἰς τὰ δύο αὐτὰ βαλκανικὰ χωρία.

ΒΑΣ. ΛΑΟΥΡΔΑΣ

† Ἰωακείμ Μαρτινιανοῦ, μητροπολίτου Ξάνθης. Ἡ Μοσχόπολις 1330 - 1930. Ἐπιμελεία Στίλπωνος Π. Κυριακίδου. Ἐταιρεία Μακεδονικῶν Σπουδῶν. Μακεδονικὴ Βιβλιοθήκη, ἀρ. 21, Θεσσαλονίκη 1957, σελ. 366.

Τὴν ἀγάπην διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς πατρίδος του τὴν εἶχεν ἤδη καταστήσει ἔκδηλον ὁ συγγραφεὺς διὰ τῆς τὸ 1939 ἐκδοθείσης χρησιμωτάτης ἔργασίας του : «Συμβολαὶ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Μοσχόπόλεως, Α'». Ἡ ἱερὰ Μονὴ τοῦ τιμίου Προδρόμου κατὰ τὸν ἐν αὐτῇ κώδικα 1630 - 1875», εἰς τὴν ὁποίαν ἐκτὸς τῆς δημοσιεύσεως τῶν περιεχομένων τοῦ κώδικος εἶχεν ἀσχοληθῇ πολὺ ἐπιτυχῶς καὶ εἰς τὴν συναγωγὴν τῶν ἐξ αὐτῶν ἱστορικῶν πορισμάτων. Ἡ παροῦσα συνθετικὴ ἐργασία, ἐκδοθεῖσα μετὰ τὸν θάνατόν του ἐπιμελεία τοῦ κ. Στίλπωνος Π. Κυριακίδου, ἀποτελεῖ πλήρη ἐξιστόρησιν τῶν περιπετειῶν τῆς πόλεως ἀπὸ τῆς ἰδρύσεώς της μέχρι καὶ τῆς καταστροφῆς αὐτῆς τὸ 1930. Ἡ ἔκδοσις ὑπῆρξε πραγματικὸς ἀθλός, τὸν ὁποῖον μόνος ὁ κ. Κυριακίδης μὲ τὴν ἀνεξάντλητον δραστηριότητα καὶ τὴν ἐπίσης ἀνεξάντλητον ὑπομονήν του θὰ ἠδύνατο νὰ ἐπιτελέσῃ, διότι ὁ συγγραφεὺς εἶχε ἀφήσει τὸ ἔργον του εἰς ἡμιτελῇ εἰσέτι κατάστασιν, μετὰ πλήθους μεταβολῶν εἰς τὸ ἀρχικῶς γραφὲν κείμενον, μετὰ βιβλιογραφικῶν σφαλμάτων καὶ ἀσυμπληρώτων φράσεων. Ὁ κ. Κυριακίδης παρατηρεῖ ὅτι «διόρθωσις πάντων τῶν ἀνωτέρω ἀπήτησε καὶ χρόνον πολλὸν καὶ κόπον ἀρκετόν. Ἐὰν ἔμειναν μερικά, τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων. Τὰ κατάλοιπα ἀποθανόντων συγγραφέων, ὅσονδήποτε ἄρτια καὶ ἂν εἶναι, ὥς ἔργα ἀνθρώπινα, ἀφήνουν πάντοτε κενὰ καὶ ἀβλεπτήματα, τὰ ὁποῖα μόνον ὁ νοῦς καὶ τὰ ὄμμα τοῦ συγγραφέως θὰ ἠδύνατο νὰ συμπληρώσουν καὶ νὰ διορθώσουν». Ὁ Μαρτινιανὸς γράφει εἰς δύσκολον καὶ περιπελεγμένον ὕψος, τὸ ἔργον του ὅμως ἔχει τόσον πλούτον πληροφοριῶν, ὥστε ἀξίζει πράγματι ἡ προσπάθεια νὰ τὸ μελετήσῃ κανεὶς. Ἐπειτα ἀπὸ ἐκτενῆ εἰσαγωγὴν περὶ τῆς καταστάσεως ἐν Μ. Ἀσίᾳ καὶ ταῖς εὐρωπαϊκαῖς τῆς Ἀνατολῆς χώραις περὶ τὸ 1360 μετὰ εἰδικωτέρας ἐξετάσεως τῆς καταστάσεως εἰς Ἡπειρον, ὁ συγγραφεὺς πραγματεύεται εἰς τὸ κεφάλαιον I τὴν μετὰ τὸ 1380 μετοικεσίαν πληθυσμῶν εἰς Ἡπειρον, Μα-

κεδονίαν καὶ Ἀλβανίαν, εἰς τὸ κεφάλαιον II τὴν θέσιν καὶ τὴν σημερινὴν κατάστασιν τῆς Μοσχόπολεως, εἰς τὸ κεφάλαιον IV τὴν ἀρχικὴν σύστασιν, τὰ αἷτια, τὰς ὀνομασίας καὶ τὸν χρόνον ἰδρύσεως αὐτῆς, εἰς τὸ κεφάλαιον V τὴν βαθμιαίαν διαμόρφωσιν τῆς πόλεως ἐκ τῶν ἀρχικῶν τμημάτων καὶ τῶν συνοικιῶν αὐτῆς, εἰς τὸ κεφάλαιον VI τὰ κύρια αἷτια, τὰ ὁποῖα συνετέλεσαν εἰς τὴν σύντονον ἐν ἀρχῇ προαγωγὴν αὐτῆς, εἰς τὸ κεφάλαιον VII τὴν κοινοτικὴν ζωὴν καὶ δρᾶσιν ἐν συναρτήσῃ πρὸς τοὺς συντελεστὰς τοὺς συμβαλόντας εἰς τὴν ἠθικὴν καὶ ὕλικὴν ἀνάπτυξιν αὐτῆς, εἰς τὸ κεφάλαιον VIII τὰς ἐμπορικὰς ἐπικοινωνίας καὶ συναλλαγὰς πρὸς τὸ ἐξωτερικὸν καὶ δὴ πρὸς τὴν Αὐστρίαν καὶ τὴν Οὐγγαρίαν, εἰς τὸ κεφάλαιον IX τὸ διοικητικὸν τῆς πόλεως σύστημα, εἰς τὸ κεφάλαιον X τὴν κατὰ τὰ ἔτη 1700 - 1769 βαθμιαίως συντελεσθεῖσαν πλήρη καταστροφὴν αὐτῆς, εἰς τὸ κεφάλαιον XI τὴν παλινόστησιν τῶν κατοίκων καὶ τὴν ἀνασύστασιν τῆς πόλεως, εἰς τὸ κεφάλαιον XII τὴν κατὰ τὰ ἔτη 1784 - 1788 ἐπελθοῦσαν παρὰ τὴν πόλιν τῆς ἐξουσίας, τὰς καταδυναστεύσεις, τὰς λεηλασίας τῶν ληστανταρτικῶν σιτιφῶν καὶ τὰς τρομοκρατίας, εἰς τὸ κεφάλαιον XIII τὰς διαφόρους φάσεις τῶν σχέσεων Μοσχόπολεως καὶ Ἀλῆ πασᾶ κατὰ τὰ ἔτη 1788 καὶ 1789, εἰς τὸ κεφάλαιον XIV τὴν ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Ἀλῆ πασᾶ μέχρι καὶ τοῦ 1820 ἀποκατάστασιν τῆς τάξεως, τῆς ἡσυχίας καὶ τῆς ἀσφαλείας, εἰς τὸ κεφάλαιον XV τὴν Μοσχόπολιν ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Ρούμελη - βασιῆ καὶ τὴν κατὰ τὴν περίοδον τῶν ἐτῶν 1821 - 1828 ἐξαπολυθεῖσαν ἐν αὐτῇ τρομοκρατίαν, εἰς τὸ κεφάλαιον XVI τὰ κατὰ τὸν Ρεσάτ πασᾶν ὡς στρατάρχην καὶ Ρούμελη - βασιῆ, εἰς τὸ κεφάλαιον XVII τὴν διαμόρφωσιν τοῦ νέου συνοικισμού τῆς πόλεως καὶ τὰ κατὰ τὴν ἀνταρσίαν τοῦ Γκιόνη - Λέκα καὶ τῶν κατοίκων τῆς Σκόδρας, εἰς τὰ κεφάλαιον XVIII τὸν νόμον Γκιουφανε καὶ τὰς ἐξ αὐτοῦ ἐν ταῖς διαφόροις ἐπαρχίαις ἀντιδράσεις, εἰς τὸ κεφάλαιον XIX τὰς συνεπείας, τὰς ὁποίας εἶχε διὰ τὴν Μοσχόπολιν ὁ ὡς ἄνω νόμος καὶ τὴν μέχρι τοῦ ἔτους 1912 ἐπικρατήσαντα κατάστασιν εἰς τὴν Μοσχόπολιν, εἰς τὸ κεφάλαιον XX τὴν κατάστασιν ἐν τῇ περιφερείᾳ Κορυτσᾶς μετὰ τὴν κήρυξιν τοῦ Βαλκανικοῦ πολέμου καὶ τὴν συνεχιζομένην εἰς Μοσχόπολιν ἄνοδον τῆς κοινοτικῆς ζωῆς, εἰς τὸ κεφάλαιον XXI τὰς συνεπείας, τὰς ὁποίας εἶχεν διὰ τὴν κατάστασιν εἰς τὴν περιοχὴν Κορυτσᾶς ἡ κήρυξις τοῦ πρώτου παγκοσμίου πολέμου καὶ τὴν ἀγωνίαν τῶν ἐν Μοσχόπολει μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἰδία στρατοῦ ἐκκένωσιν τῆς περὶ αὐτοὺς χώρας, εἰς τὸ κεφάλαιον XXII τὴν δραματικὴν κατάστασιν ἐν Μοσχόπολει κατὰ τὴν ληστρικὴν κατ' αὐτῆς ἐπιδρομὴν ἀπὸ τῆς 15 Σεπτεμβρίου μέχρι τῆς 25 Ὀκτωβρίου τοῦ 1916, εἰς τὸ κεφάλαιον XXIII τὴν ἀποχώρησιν τῶν ἑλληνικῶν ἀρχῶν ἐκ τῆς Κορυτσᾶς καὶ τὴν νέαν εἰς αὐτόνομον κατὰ ὑπὸ γαλλικὴν κατοχὴν διοικητικὴν μεταρρύθμισιν τοῦ ἄλλοτε μοντεσαρφυλικίου Κορυτσᾶς μετὰ περιγραφῆς τῶν πρᾶ-

ξων τῶν Γάλλων κατὰ τὴν εἰς Μοσχόπολιν διαμονήν των ἀπὸ τῆς 25 Ὀκτωβρίου 1916 μέχρι τῆς 20 Μαΐου 1920, καὶ εἰς τὸ τελευταῖον κεφάλαιον τὴν καταστροφὴν, τὴν ὁποίαν ἐπέφερον οἱ Γάλλοι καὶ τὰς προσπάθειάς ἀναδιοργάνωσεως τῆς ζωῆς μέχρι τοῦ 1930. Τὴν διεξοδικὴν αὐτὴν ἐκθεσιν τὴν συμπληρῶναι εἰς τὸ τέλος διεξοδικὸς καὶ χρησιμώτατος πῖναξ ὀνομάτων.

ΒΑΣ. ΛΑΟΥΡΔΑΣ

R o m a n i a, Stephen Fischer Galati editor. Mid-European Studies Center of the Free Europe Committee Inc. 1957, σελ. 399.

Ὁ ὧς ἄνω περὶ Ρουμανίας τόμος τοῦ Κέντρου Μεσο-Εὐρωπαϊκῶν Μελετῶν ἀκολουθεῖ καὶ αὐτὸς τὸ σχέδιον τῶν δύο ἄλλων, περὶ Γιουγκοσλαβίας καὶ Ἀλβανίας, τῶν ἐκδοθέντων ὑπὸ τοῦ ἰδίου Ἰδρύματος, καὶ ἀπὸ τὴν ἀποψιν αὐτὴν εἶναι πολὺν χρησιμὸς ἐργασία. Εἰς τὸ ἱστορικὸν ὅμως τμήμα του, τὸ γραφὲν ἀπὸ τὸν κ. Stephen Fischer Galati, καθηγητὴν τῆς ἱστορίας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Wayne, δὲν εἶναι δυστυχῶς ἀπηλλαγμένους ἀπὸ τὴν φανατικῶς ἐθνικιστικὴν τάσιν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν κυριαρχοῦνται καὶ οἱ ἄλλοι δύο τόμοι. Παραθέτω ἐν μεταφράσει ὅσα ἀναφέρονται εἰς τὴν ἐποχὴν τῶν Φαναριωτῶν. «Ἡ φαναριωτικὴ φάσις τῆς Ρουμανικῆς ἱστορίας ἔχει θεωρηθῇ ἀπὸ τοὺς περισσότερους ἱστορικοὺς ὡς καταστρεπτικὴ... Αὐτὸς οὗτος ὁ χαρακτὴρ τοῦ ἀξιώματος, τὸ ὁποῖον ἐξηγεῖται ἀπὸ τὴν καταβολὴν μεγάλων χρηματικῶν ποσῶν εἰς τὴν Ὑψηλὴν Πύλιν... ὠδήγησεν εἰς ἀκόμη χειροτέραν κατάστασιν - ἐν Μολδαβίᾳ καὶ Βλαχίᾳ... Αὐτὸ τὸ χάος ἐπὶ τοῦ ἀνωτάτου ἐπιπέδου τοῦ κράτους συνωδεύετο ἀπὸ ἀνοικτίρμονα οἰκονομικὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν ἀγροτῶν... Οἱ Φαναριῶται ἡγεμόνες ὄχι μόνον ὠδήγησαν τοὺς χωρικοὺς εἰς τὸ χεῖλος τῆς καταστροφῆς ἀπὸ οἰκονομικῆς ἀπόψεως, ἀλλὰ ἐπίσης ἐπέδρασαν κατὰ τρόπον ἀτυχῇ ἐπὶ τῆς κοινωνικῆς συνθέσεως καὶ τῶν κοινωνικῶν ἡθῶν τῆς ἐποχῆς των... Οἱ Φαναριῶται ἡγεμόνες καὶ τὸ περιβάλλον αὐτῶν ἐκ Ρουμάνων βογιάρων καὶ Ἑλλήνων ἐμπόρων καὶ πολιτικῶν ἡμποδίσαν τὴν ἀνάπτυξιν μιᾶς μέσης ἀστικῆς τάξεως ἐκτὸς τῶν Ἑλλήνων ἐμπόρων, οἱ ὁποῖοι ἦσαν οἱ κύριοι πράκτορες τῆς Φαναριωτικῆς ἐκμεταλλεύσεως. Οἱ Ἕλληνες μάλιστα ἐφθασαν μέχρι τοῦ σημείου, ὥστε νὰ ἐξαπατοῦν τὸ κράτος ὑποβάλλοντες λογαριασμοὺς διὰ δημόσια ἔργα, τὰ ὁποῖα οὐδέποτε εἶχον γίνῃ καὶ ἀπηγόρευσάν τὴν νόμιμον εἰσαγωγὴν ἐμπορικῶν προϊόντων, ὥστε νὰ δύνανται οὔτοι νὰ τὰ εἰσάγουν λαθρεμπορικῶς διὰ νὰ πωλοῦνται εἰς ὑψηλὰς τιμὰς. Ὅλίγοι ἄλλαι ἐθνικότητες ἡσχολήθησαν μὲ τὸ ἐμπόριον. Ὅλίγοι μόνον Ἀρμένιοι, Μακεδόνες καὶ Ἑβραῖοι ἠδυνήθησαν νὰ ἐπιτύχουν κάτι [ὁ συγγραφεὺς τοῦτο τὸ λέγει picked up the crumbs falling from the Greek feast on Romanian Soil]... Ἡ ρουμανικὴ τάξις τῶν εὐγενῶν καὶ τὸ ἑλληνικὸν περιβάλλον τῶν ἡγεμόνων συμμετέσχον ἐλευ-